

Zaman Gazetesi

5 Haziran 2013

Herkül Millas

İçki tüketimini kontrol etmek, azaltmak veya daha yaygın hale gelmemesi için yapılan yasal düzenlemeler neden böylesine tepkilere neden oldu?

Buna benzer önlemler başka (demokratik veya demokratik olmayan) ülkelerde de alınıyor. Hükümetin söylediği, “genel sağlığın” korunduğudur. Oysa olayın sağlıktan başka ahlakî, estetik, inanç ve yaşam biçimi ile ilgili yanları da var. Yasa yapma aşamasına varmadan tansiyon zaten yükselmişti. “Tıksırıncaya kadar içiyorlar” kelimeleri kullanıldığında sağlık dışında başka bir mesaj veriliyordu: “Yiyin efendiler yiyin... doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yiyin” dizeleri kuşkusuz aşağılayıcı bir anlam taşır. Tefik Fikret burada haksız, ayıp, günah, tiksindirici olan bir eylemden söz ediyordu. Yasa koyucular alkollü içki içenleri böyle görüyorsa, ister istemez iki şey olur: a) İçkicilere karşı besledikleri olumsuz duygularını içki içenlere hissettirirler; ve b) İçkiden yana olanlar da alınır ve tepki gösterirler.

Başka ifadeler de olayın yalnız sağlıkla ilgili olmadığını gösteriyor: “Gece-gündüz içen, sekr halinde kafa kıyak dolaşan, böyle bir nesil istemiyoruz. Uyanık olacak, diri olacak ...böyle bir nesil istiyoruz. Bunun adımlarını atıyoruz.” Ama kafa kıyak ayyaş “nesil” dünyanın hangi ülkesinde var ki? Bazı ülkelerde alkol kullanımı Türkiye’ye kıyasla fazladır; bazı ülkelerde içki erken yaştan başlıyor olabilir, ama gece-gündüz içen, hep kafa kıyak dolaşan nesil hiçbir ülkede yok. Bu önyargı olaya soğukkanlı ve tarafsızlıkla yaklaşmadığını gösteriyor. İçki içenler “kafa

kıyak” ve “ayyaş” olarak sergilendiğinde, kimileri kendilerine “kafa kıyak” dendiğini düşünür; yani hakarete uğradığını.

Kaldı ki “sağlıklı nesil yetiştirmek”, “bilimsel olarak doğru olanı topluma kabul ettirmek”, “yarar adına özel hayata müdahale etmek” görüşü geride bırakmaya çalıştığımız dayatmacı pozitivist uygulamaları hatırlatmıyor mu? (Yeni nesil “tek tip” mi olacak?) Bu iki farklı felsefe –a: “doğruyu” ve “yararlı” olanı herkese uygulamak; ve, b: herkesin kendi doğrusunu ve yararını araması– az mı tartışıldı Türkiye’de? (Sahi, kiliselerin yüz metre yakınında içki satılmamasını şarapla derdi olmayan Patrik mi talep etti?) Yani sorun ve baskıcı olan kullanılan söylemdir; yasanın kendisi değil. Eğer içki ile ilgili aynı yasa başka bir tutum ve söylemle önerilseydi tepkiler de farklı olurdu. Bu arada (ayyaşlarla) tartışmaya “tenezzül” edilmediği izlenimi de doğdu.

Eğer konu yalnız sağlık olsaydı içki sınırlamaları aşağılamalarla bir arada yürütülmezdi. Konu bir ahlak konusuna da dönüşmezdi; tartışmalarda sürekli içki ile suç ilişkilendirilmezdi. Bu yaklaşım en başta içki içenleri rencide etmekte; ama ayrıca yanlış da. Karşılaştırmalı araştırmalar günlük hayatta, ticarete, devletin içinde en az yolsuzluğun ve yozlaşmanın içkinin bolca içildiği ülkelerde olduğunu göstermektedir (İskandinav ve Batı Avrupa ülkeleri gibi). Afganistan ve Suudi Arabistan gibi ülkelerde tersi geçerli. İçkiyi ve ahlaksızlığı “yabancı” bir özelliği olarak sunmak yabancı düşmanlığı, kalıp yargı ve önyargı vardır demektir.

Yetişmeye çalıştığımız ileri ülkelerde, yani halkı “uyanık” olan ülkelerde alkol kullanılıyor. Ve ne yazık ki alkolün bütünüyle yasaklandığı ülkelerde “uyanıklıktan” söz edemiyoruz. Müslümanlığı dile getirerek içkiye karşı çıkmak ise, o inanca sahip olanlara çok anlamlı gelse de, başka türlü bir zarar oluşturur. En başta böyle bir söylem sınırlamanın sağlıkla değil inançla ilgili olduğunu gösterir. Yani resmi gerekçe inandırıcılığını kaybeder; samimiyetsizlik tartışmaları gündeme gelir. Ama daha kötüsü, böyle bir yaklaşım devlet düzeyinde kararların bireye saygı ile değil, bir dinî inancın doğrultusunda alındığı izlenimini verir. Bu da sırasıyla, toplum içinde ayrımcılık duygusunu yaratır; tepkilere neden olur.

Ayranın milli içki olduğunun söylenmesi de, niyet ve amaç ne olursa olsun, dolaylı olarak ima ettiği, rakı gibi içkilerin milli olmadıklarıdır. Böylece egemen söylem giderek insanları, bir yanda inançlı, milli, ahlaklı, uyanık; ve öteki yanda, inançsız, milli olmayan, ahlaksız ve kafa kıyak ayyaşlar olarak resmeder gibidir. Böyle bir ayırım estetik değerlerden uzak kalmaz: taraflar birbirini çekemez olurlar, çirkin ve tiksindirici olarak görürler. İçki içmeyenlerin toplantılarında, otellerinde vb. alkollü içki sunulmaması içki içenlerde şüpheleri artırır: “hayat tarzımı iğrenç buluyor, beni yakınında istemiyor”... (Türban yasağı ayıbını hatırlayın: Kamusal alanda değil evinde örtün, denirdi; şimdi de “evinde iç”!) Yasaların kendileri değil, böyle bir atmosfer baskıcı

oluyor.

Aslında devleti temsil edenlerden bu alanda duygularını açığa vurmamalarını istemek haktır. Yalnız içki içenleri gücendireceklerinden değil, yalnız devletin kişiler karşısında tarafsız kalması anayasa gereği olduğu için değil, aynı zamanda toplumsal birliği, huzuru ve uyumu bozacağından. Bu yasayla yaşananlar bu alanda bir tepkiler sarmalının başladığını göstermekte.

Nihayet alkollü içkilerin yaygın biçimde kullanıldığı Batı ülkelerinde bir içme kültürünün oluştuğuna da dikkat etmek gerek. İçenler ille de sokaklarda nara atmıyor, mesela; kadınlara saldırmıyor. İçki ayyaşlığın değil, sosyalleşmenin işaretidir. Bir Londra pub'ında kadınlı erkekli insanlar bir arada bira içer, bütünüyle edepli. İçki yüzünden trafik kazası da, İngiltere'de Türkiye'den çok azdır. Son haftalarda yaygınlaşan söylem bu konuda çok zararlı olmuştur. Batı ve Hıristiyan dünyası fazlasıyla ayyaşlar, alkolikler ve kafa kıyaklar olarak sergilendi. Bu tür milli önyargılar alkolden daha zararlıdır. "Batı" ve Hıristiyan dünya bir bütün olarak böylesine olumsuz değildir. "Onlar gibi (ayyaş) olmak istemiyoruz" söylemi (en toleranslı kelimelerle söylersem) "ötekileştiren" bir ifadedir. Başkalarını bu biçimde algılayınca insanlar kendi kusurlarını da göremez oluyor; büyük bir özgüven ve gururla yanlış patikalara yöneliyorlar; fobiler ve milli stereotipler yaratıyorlar. Kendi yollarını tek doğru yol sanıyorlar, aynen bildik pozitivist otoriter toplum mühendisleri gibi.

Sanırım bu yasaya tepkiler çok yönlü bu tür ideolojik ve psikolojik kaygılar yüzünden olmuştur. "İçki hoştur, keyif verir, verdiği zevke kıyasla zararı da azdır; ama uzun sürede zararlı olur düşüncesiyle sınırlıyoruz" demek başka (ki Batı'da bu yapılmakta), "içimize sindiremediğimiz huyunuza engeller getiriyoruz" iması ve mesajı başkadır.